

PRZYRODA PARKU NARODOWEGO GÓR STOŁOWYCH

PRZYRODA PARKU NARODOWEGO GÓR STOŁOWYCH

Praca zbiorowa pod redakcją Andrzeja Witkowskiego, Beaty M. Pokryszko, Wojciecha Ciężkowskiego

Recenzenci:

Prof. dr hab. Michał Mierzejewski

Prof. dr hab. Antoni Ogorzałek

Tłumaczenie na język angielski:

Beata M. Pokryszko

Pomoc techniczna:

Zbigniew Gołąb

Tomasz Mazur

Tomasz Maltz

Jan Kotusz

Zdjęcie na okładce:

Tadeusz Kandefer

Dofinansowano ze środków

Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu

Wydawca:

Park Narodowy Góry Stołowe

ul. Słoneczna 31

57-350 Kudowa-Zdrój

tel./fax. 074/ 866 14 36

e-mail: pngs@interia.pl

<http://www.pngs.pulsar.net.pl>

© Copyright by Park Narodowy Góry Stołowe, Kudowa-Zdrój 2008

ISBN 83-918016-7-5

ISBN 978-83-918016-7-3

Skład:

Mirosław Kurek

Druk:

Oficyna Drukarska Jacek Chmielewski

ul. Sokołowska 12A, 01-142 Warszawa

tel./fax 022 632 83 52

SPIS TREŚCI	3
PRZEDMOWA	5
HISTORIA POWSTANIA PARKU NARODOWEGO GÓR STOŁOWYCH	
– <i>ZBIGNIEW GOŁĄB</i>	7
PARK NARODOWY GÓR STOŁOWYCH W OKRESIE PIĘTNASTU LAT ISTNIENIA	
– <i>STEFAN CACOŃ & ZBIGNIEW GOŁĄB</i>	11
PRZYRODA NIEOŻYWIONA	23
BUDOWA GEOLOGICZNA – <i>JURAND WOJEWODA</i>	24
GEOMORFOLOGIA – <i>MARIA Z. PULINOWA</i>	38
RZEŻBA I ROZWÓJ GEOMORFOLOGICZNY – <i>PIOTR MIGOŃ</i>	49
GLEBY – <i>CEZARY KABAŁA, TADEUSZ CHODAK & LESZEK SZERSZEŃ</i>	70
WODY – <i>WOJCIECH CIĘŻKOWSKI & BARBARA KIELCZAWA</i>	86
KLIMAT – <i>ALFRED DUBICKI & BRONISŁAW GŁOWICKI</i>	101
WSPÓLCZESNE RUCHY MASOWE SZCZELIŃCA WIELKIEGO	
– <i>STEFAN CACOŃ, BLAHOŠLAV KOŠTÁK & KRZYSZTOF MAKOŁSKI</i>	114
SZATA ROŚLINNA	129
HISTORIA ROŚLINNOŚCI W ŚWIETLE BADAŃ PALINOLOGICZNYCH SUDETÓW	
– <i>ANNA BARANOWSKA-KAČKA</i>	130
ŚLUZOWCE – <i>EUGENIUSZ PANEK & WANDA STOJANOWSKA</i>	138
POROSTY – <i>MONIKA DIMOS-ZYCH</i>	150
MCHY – <i>WITOLD BERDOWSKI</i>	158
PAPROTNIKI – <i>EWA SZCZĘŚNIAK & KRZYSZTOF ŚWIERKOSZ</i>	168
FLORA NACZYNIOWA – <i>KRZYSZTOF ŚWIERKOSZ, MICHAŁ SMOCZYK & ZBIGNIEW GOŁĄB</i>	174
ZBIOROWISKA ROŚLINNE – <i>KRYSZYNA PENDER</i>	182
RZADKIE GATUNKI ROŚLIN NACZYNIOWYCH, MCHÓW I GRZYBÓW	
– <i>ZBIGNIEW GOŁĄB & GRZEGORZ WÓJCIK</i>	194
ŚWIAT ZWIERZĄT	209
MIĘCZAKI – <i>BEATA M. POKRYSZKO, TOMASZ K. MALTZ & ANDRZEJ WIKTOR</i>	210
OWADY – <i>JAROSŁAW KANIA, ADAM MALKIEWICZ, ROMUALD J. POMORSKI, ADRIAN SMOLIS & DARIUSZ TARNAWSKI</i>	221
RYBY – <i>ANDRZEJ WITKOWSKI & JAN KOTUSZ</i>	230
PŁAZY – <i>MARIA OGIELSKA, KRZYSZTOF BALDY, PIOTR KIERZKOWSKI & ROBERT MAŚLAK</i>	237
GADY – <i>ROBERT MAŚLAK, MARIA OGIELSKA & PIOTR KIERZKOWSKI</i>	245
PTAKI – <i>ANDRZEJ DYRCZ & ROMUALD MIKUSEK</i>	250
SSAKI – <i>JOLANTA BARTMAŃSKA & ROMUALD MIKUSEK</i>	277

ZASOBY, PRZEMIANY, ZAGROŻENIA I OCHRONA

ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO 303

LASY – *STANISŁAW MIŚCICKI*. 304

ZAGROŻENIA EKOSYSTEMÓW LEŚNYCH POWODOWANE PRZEZ OWADY

WYSTĘPUJĄCE NA ŚWIERKU – *JACEK MICHALSKI*. 322

ZAGROŻENIA I PRZEKSZTAŁCENIA PRZYRODY NIEOŻYWIONEJ,

SZATY ROŚLINNEJ, ŚWIATA ZWIERZĘCEGO I KRAJOBRAZU – *ZBIGNIEW GOŁĄB*. 329

KONCEPCJA OCHRONY – OBSZARY OCHRONY ŚCISŁEJ – *TOMASZ MAZUR*. 334

TURYSTYKA, SPORT, REKREACJA – *TOMASZ MAZUR*. 337

HISTORIA 345

HISTORIA REGIONU I POZNANIA GÓR STOŁOWYCH

– *KATARZYNA D. ZAGOŹDŻON & WOJCIECH CIĘŻKOWSKI*. 346

UZDROWISKA

– *WOJCIECH CIĘŻKOWSKI, BARBARA KIELCZAWA, ELŻBIETA LIBER & BARBARA TEISSEYRE*. 357

SKOROWIDZ NAZW ŁACIŃSKICH I POLSKICH

(RODZAJOWYCH I GATUNKOWYCH) ROŚLIN I ZWIERZĄT

– *ANDRZEJ WITKOWSKI, BEATA M. POKRYSZKO*. 374

SKOROWIDZ LOKALNYCH NAZW GEOGRAFICZNYCH

– *ANDRZEJ WITKOWSKI, BEATA M. POKRYSZKO*. 396

AUTORZY ROZDZIAŁÓW 403

PARK NARODOWY GÓR STOŁOWYCH W OKRESIE PIĘTNASTU LAT ISTNIENIA

Stefan Cacoń, Zbigniew Gołąb

WSTĘP

Park Narodowy Gór Stołowych, według kategorii ochrony Światowej Unii Ochrony Przyrody IUCN, zaliczany jest do kategorii II. Wynika to z faktu, że ustanowiony został w celu ochrony całych ekosystemów, zapewnienia terenów do wypoczynku, a także w celach edukacyjnych i naukowych.

PNGS zajmuje obszar 6 339,72 ha i otoczony jest od strony południowej, wschodniej i północnej otuliną o powierzchni 10 115 ha. Na terenie Parku wyróżniono trzy rodzaje stref ochrony: ścisłej, częściowej oraz krajobrazowej. Obszary ochrony ścisłej obejmują aktualnie 428,29 ha. Zalicza się do nich partie wierzcholinowe Małego Szczelińca, fragmenty najbardziej zbliżonych do naturalnych lasów liściastych i towarzyszących im zbiorowisk źródliskowych, ziołoroślowych i naskalnych w Dolinie Pośny, na zboczach Rogowej Kopy i w jarach potoków w rejonie Ostrej Góry, oraz rejon Wielkiego Torfowiska Batorowskiego. Ochronie częściowej podlega w PNGS obszar 5 200,76 ha, zaś krajobrazowej 710,67 2 ha. W obrębie ochrony czynnej wydzielono w PNGS tereny o zerowym stopniu ingerencji. Ta forma ochrony stosowana jest jako podstawa do zachowania zbiorowisk leśnych o charakterze naturalnym, w którym prawidłowo rozwija się proces lasotwórczy. Zerowa ingerencja oznacza działania człowieka tylko w przypadku wystąpienia zagrożeń naturalnych o charakterze klęski. W tej strefie ochrony znajdują się fragmenty lasów bukowych, jaworzyn i łęgów rosnące na właściwych siedliskach, o prawidłowo wykształconej strukturze drzew oraz związane z nimi ziołorośla, źródlika i zbiorowiska naskalne. Ten rodzaj ochrony obejmuje wierzchovinę Szczelińca Wielkiego, lasy bukowe nad Wambierzycami, Studzienną i Darnkowem, a także lasy świerkowe w wąwozie Piekło w pobliżu Pasterki.

STRUKTURA ZARZĄDZANIA

Park powołano 16.09.1993 r. na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów (Dz. U. Nr 88, poz. 407 z 23.09.1993 r.). W okresie organizacji struktur zarządzania od momentu powstania Parku do 31 stycznia 1994 funkcję dyrektora pełnił dr A. Raj, obecny dyrektor Karkonoskiego Parku Narodowego. Następnie od 1 lutego 1994 Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa powołał na dyrektora PNGS mgr inż. J. Korybo (leśnika), który funkcję tę sprawował do marca 2005 roku. Wtedy to, w związku z przepisami nowej ustawy o ochronie przyrody w drodze konkursu zorganizowanego przez Ministerstwo Środowiska, stanowisko dyrektora objął ówczesny specjalista ds. edukacji mgr K. Baldy (biolog). Dyrektor K. Baldy został odwołany przez Ministra Środowiska 3.10.2007 r., który powierzył pełnienie obowiązków dyrektora inż. J. Benedyktowiczowi (leśnik), wcześniej zatrudnionemu w Parku na stanowisku głównego specjalisty ds. ochrony przyrody ekosystemów nieleśnych.

W PNGS zatrudnionych jest 39 osób (stan w lutym 2008 roku). W strukturze organizacyjnej parku funkcjonują: zastępca dyrektora, któremu podlegają: główny specjalista ds. ochrony, dział ochrony zasobów przyrodniczych i pracownia naukowa. Bezpośrednio dyrektorowi podlega straż parku, zespół finansowo księgowy, zespół ds. edukacji i udostępniania parku, zespół ds. administracji, samodzielne stanowisko ds. kadr, oraz kancelaria tajna. Przy PNGS działa Gospodarstwo Pomocnicze. Strukturę organizacyjną parku przedstawia schemat na Rys. 1. Przy Parku działa Rada Naukowa, która pełni społecznie funkcję doradcą dla dyrekcji.

Dziesięcioletnią działalność dyrekcji Parku w okresie 1993–2003 przedstawiono w Wydawnictwie *Szczeliniec 7* (supl.), 2003. Efekty tej działalności ujęto w formie kalendarium zawierającego najważniejsze rezultaty prac poszczególnych agend dyrekcji PNGS.